

Бартош С. В.

аспірант НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна, chief_editor@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9491-991X>

Іващенко О. Б.

начальник науково-організаційного відділу НДФІ
ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7138-8469>

Короленко М. В.

аспірант НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна, n_korolenko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1394-0718>

ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Визначено, що одним із найактуальніших завдань забезпечення соціально-економічного поступу в глобальному та національному масштабі є досягнення прийнятих ООН Цілей сталого розвитку (ЦСР). В Україні здійснюється їх імплементація на загальнодержавному рівні, що підтверджується відображенням у нормативно-правових актах, однак не повною мірою враховуються потреби в локалізації. Висвітлено основні здобутки бюджетної децентралізації, яка може відігравати значну роль у формуванні стратегії держави щодо реалізації ЦСР. Розглянуто підходи до бюджетної (фіскальної) децентралізації в контексті ЦСР щодо врахування специфіки конкретних країн, загальної форми здійснення, взаємодії та співпраці із зацікавленими сторонами, факторів її обмеження, забезпечення прозорості, моніторингу та контролю проведення. Наголошено на важливості публічно-приватного партнерства з обов'язковим дотриманням інтересів усіх стейкхолдерів. Зроблено висновок, що потрібно формувати чіткі програми бюджетної (фіскальної) децентралізації з урахуванням як певних загальних детермінант, так і специфіки конкретної держави, здійснювати документування й моніторинг з метою подолання інформаційної асиметрії.

Ключові слова: Цілі сталого розвитку, локалізація, адаптація, бюджетна децентралізація, публічно-приватне партнерство.

Лит. 40.

Serhii Bartosh

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, chief_editor@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9491-991X>

Oleksandr Ivashchenko

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7138-8469>

Mykola Korolenko

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, n_korolenko@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1394-0718>

ATTAINING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS: GLOBAL TRENDS IN BUDGET DECENTRALIZATION

Abstract. The article identifies that one of the most urgent tasks of ensuring socio-economic progress on a global and national scale is to attain the UN Sustainable Development Goals (SDGs). In Ukraine, their implementation is carried out at the national level, which is confirmed by the reflection in regulations, but the needs for

© Бартош С. В., Іващенко О. Б., Короленко М. В., 2020

localization are not fully taken into account. The main achievements of budget decentralization, which can play a significant role in shaping the state strategies for the implementation of the SDGs have been shown. Approaches to budgetary (fiscal) decentralization in the context of SDGs are considered taking into account the specifics of individual countries, the general form of implementation, interaction and cooperation with stakeholders, limiting factors, ensuring transparency, monitoring and control. The localization of the SDGs will help improve the well-being of the general population and make them aware of their responsibility to communities. The main condition for this process is the formation of mutual trust between citizens and the authorities. The importance of public-private partnerships with due regard for the interests of all stakeholders is emphasized. Taking into account the SDGs by local authorities and local self-government bodies during the strategic planning will help ensure the comprehensive nature of development plans and their implementation. It is concluded that it is necessary to devise clear programs of budgetary (fiscal) decentralization taking into account both certain general determinants and specifics of the individual state, to carry out documentation and monitoring for the purpose of overcoming the information asymmetry. It is proposed to adopt a single legislative act that would specify the implementation of the SDGs at the mesolevel, in particular not only for the regions but also for the newly created united territorial communities.

Key words: Sustainable Development Goals, localization, adaptation, budget decentralization, public-private partnership.

JEL classification: H61, H72, H73, Q01, Q56.

Бартош С. В.

аспірант НИФИ ГУНУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна

Іващенко А. Б.

начальник науково-організаційного відділу НИФИ
ГУНУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна

Короленко Н. В.

аспірант НИФИ ГУНУ "Академія фінансового управління",
Київ, Україна

ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Аннотация. *Определено, что одной из самых актуальных задач обеспечения социально-экономического развития в глобальном и национальном масштабе является достижение принятых ООН Целей устойчивого развития (ЦУР). В Украине осуществляется их имплементация на общегосударственном уровне, что подтверждается отражением в нормативно-правовых актах, однако не в полной мере учитываются потребности в локализации. Освещены основные достижения бюджетной децентрализации, которая может играть значительную роль в формировании стратегий государства по реализации ЦУР. Рассмотрены подходы к бюджетной (фискальной) децентрализации в контексте ЦУР, касающиеся учета специфики конкретных стран, общей формы осуществления, взаимодействия и сотрудничества с заинтересованными сторонами, факторов ее ограничения, обеспечения прозрачности, мониторинга и контроля проведения. Подчеркнута важность публично-частного партнерства с обязательным соблюдением интересов всех стейкхолдеров. Сделан вывод, что нужно формировать четкие программы бюджетной (фискальной) децентрализации с учетом как определенных общих детерминант, так и специфики конкретного государства, осуществлять документирование и мониторинг с целью преодоления информационной асимметрии.*

Ключевые слова: Цели устойчивого развития, локализация, адаптация, бюджетная децентрализация, публично-частное партнерство.

На початку XXI ст. особливої ваги набуло забезпечення сталого розвитку (англ. Sustainable development) людства – розвитку, який відповідає потребам сьогодення, без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Концепцію сталого розвитку можна інтерпретувати різними способами, але в її основу покладено підхід, який намагається збалансувати різні потреби, що часто конкурують, з усвідомленням екологічних, соціальних та економічних обмежень, з якими стикається суспільство [1]. Ця концепція, що сформувалася в процесі об'єднання трьох основних підходів – економічного, соціального та екологічного, передбачає вжиття заходів, спрямованих на оптимальне використання обмежених ресурсів і застосування екологічних – природо-, енерго-, і матеріалоощадних технологій, збереження стабільності соціальних і культурних систем, забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем. Цілі сталого розвитку (ЦСР) – ключові напрями розвитку країн, ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку, що фактично продовжили собою Цілі розвитку тисячоліття [2]. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН “Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року”, прийнята 25 вересня 2015 р. [3], проголосила план дій, орієнтований на виведення світу на нову траєкторію поступу.

ЦСР розраховані на період від 2015 до 2030 р. і налічують 17 Глобальних цілей, які містять 169 завдань. Вони охоплюють широкий спектр відповідей на виклики, що залишаються актуальними в добу глобалізації: подолання бідності; подолання голоду; міцне здоров'я і благополуччя; якісна освіта; гендерна рівність; чиста вода та належні санітарні умови; доступна й чиста енергія; економічне зростання і гідна робота; промисловість, інновації та інфраструктура; скорочення нерівності; сталий розвиток міст і громад; відповідальне споживання і виробництво; боротьба зі зміною клімату; збереження океанів, морів і морських ресурсів; захист і відновлення екосистем суші; відкрите суспільство й сильні інститути; партнерство заради сталого розвитку [3].

Україна, як і інші держави – члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для того щоб окреслити стратегічні рамки поступу країни на період до 2030 р. на засадах принципу “Нікого не залишити осторонь”, було забезпечено інклюзивний процес адаптації ЦСР. Кожна глобальна ціль розглядалася з урахуванням національної специфіки. Відбулася низка загальнодержавних та регіональних консультацій, результатом яких стало визначення національних ЦСР основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування [4].

Засадничі принципи сталого розвитку, окреслені в Резолюції ООН, набули легітимізації в документах, що визначають соціально-економічний поступ держави. Зокрема, як одну з правових підстав Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки [5] вказано Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р. У 2019 р. видано Указ Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” [6]. Варто наголосити, що Глава держави виступив на Саміті ООН з

питань Цілей сталого розвитку в рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, де запевнив, що Україна віддана своїм зобов'язанням щодо ЦСР: “Нашими завданнями є істотне зростання економіки задля подолання бідності та підвищення зайнятості населення, дієва реформа правоохоронних і судових органів, завершення реформи децентралізації” [7]. Водночас було наголошено на тому, що показники України можуть і повинні бути значно кращими, адже держава обрала правильний шлях і тепер потрібно рухатися ним швидше та впевненіше.

Однією з важливих умов досягнення ЦСР у масштабах держави є їх реалізація на місцевому й регіональному рівнях. Локалізація ЦСР передбачає встановлення тіснішого зв'язку програм місцевих органів влади з глобальними цілями, стратегічними програмами уряду держави, з одного боку, та органів місцевого самоврядування (ОМС), із другого. Місцеві органи влади мають забезпечувати зміни, які найкраще допоможуть узгодити глобальні цілі й завдання громад [8]. Безперечно, неможливо реалізовувати ЦСР на місцевому рівні без урахування складних процесів реформи децентралізації, зокрема і бюджетної.

У нашій державі проводиться постійний моніторинг здійснення ЦСР і окремих завдань. У 2017 р. було укладено національну доповідь, де визначались базові показники для їх досягнення та наводились результати адаптації 17 глобальних ЦСР з огляду на специфіку та пріоритети поступу держави [4]. За рік підготовлено аналітичну доповідь щодо дослідження потенціалу ЦСР у регіональному вимірі [9]. У 2019 р. представлено дискусійну доповідь, присвячену оцінюванню становища регіонів України в контексті ЦСР: її автори, спираючись на офіційно адаптовані національні цілі та відповідні індикатори, запропонували власне бачення системи критеріїв, які містять оцінку ЦСР на рівні кожного регіону станом на 2015 р., що визнано базовим для вимірювання прогресу щодо ЦСР [8]. Державна служба статистики України в тому ж році підготувала моніторинговий звіт [10].

Вітчизняні науковці приділяють значну увагу різноманітним аспектам сталого розвитку в національному та світовому масштабах. Зокрема, на шпальтах журналу “Фінанси України” започатковано спеціальну рубрику, присвячену цій тематиці, де було опубліковано ґрунтовні статті Т. І. Єфименко [11], Л. Г. Ловінської і Т. А. Бондар [12], Я. Б. Олійник і М. В. Кучерявої [13], Л. Г. Олейнікової [14], Ю. В. Корнеєвої [15] та інших авторів. У контексті реформи системи управління державними фінансами загалом і децентралізації зокрема питання сталого розвитку порушувалися Т. І. Єфименко [16], Є. Ю. Кузькіним [17], С. С. Гасановим, В. П. Кудряшовим та Р. Л. Балакіним [18], К. В. Павлюк [19], О. О. Веклич [20], С. В. Петрухою та Б. В. Стаховим [21], М. І. Стегнєєм [22], колективом науковців на чолі з І. З. Сторонянською [23] та ін.

За кордоном проблеми бюджетної (фіскальної) децентралізації в розрізі досягнення ЦСР перетворюються на окремий предмет досліджень або посідають у них важливе місце. Авторами публікацій на цю тему є Дж. Гуха і Б. Чақрабарті [24], П. Смоук [25; 26], Х. З. Амін [27] та інші представники наукової і фахової спільноти. З боку світового співтовариства питанням фінансування ЦСР на місцевому рівні, у тому числі в контексті бюджетної

(фіскальної) децентралізації, приділяється значна увага. Зокрема, помітним заходом стала міжнародна конференція, проведена у Венеції в листопаді 2018 р., у підсумковому документі якої підкреслено, що місцеві та регіональні органи влади у всьому світі зобов'язані впроваджувати ЦСР на локальному рівні й брати безпосередню участь у розробленні та реалізації Порядку денного 2030 р. [28].

Як бачимо, науковці та експерти широко висвітлюють питання реалізації ЦСР в умовах України, забезпечення сталого розвитку з урахуванням процесів реформ, зокрема децентралізації, на академічному та прикладному рівнях. Держава в особі своїх інституцій здійснює відповідний моніторинг. Однак майже не приділяється уваги узгодженню стратегії децентралізації (чи не найважливішої системи заходів протягом останнього часу в плані державотворення та соціально-економічної перебудови) і комплексу дій, спрямованих на досягнення ЦСР. Таким чином, окремих досліджень потребують ті аспекти децентралізації (бюджетної зокрема), які безпосередньо пов'язані з виконанням нашою країною ЦСР.

Мета статті – визначити аспекти бюджетної децентралізації, у тому числі процесу її здійснення, які націлені на максимально ефективну реалізацію Цілей сталого розвитку.

Процес децентралізації в Україні, що розпочався у 2014 р., ґрунтується на державній політиці у сфері місцевого самоврядування, що враховує насамперед інтереси жителів громад і передбачає передачу ОМС від органів виконавчої влади значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності (зокрема, надання їм права самостійно приймати рішення про формування доходів, витрат і нормативно-правове регулювання) [29]. В основу такої політики покладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування [30] та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері.

Термін “децентралізація” міцно закріпився в лексиконі як науковців у галузі економічних і суспільних наук, так і представників усіх рівнів державного управління. Необхідність децентралізації влади впливає з нерівномірності становища регіонів за чинниками й завданнями їх розвитку, унаслідок чого будь-яка державна політика будується диференційовано в регіональному аспекті [31]. Під час формування нормативно-правової бази децентралізації влади та її реалізації варто забезпечити застосування наукових підходів, що вимагає чіткого обґрунтування її теоретичних, методологічних і методичних засад.

Місцева влада краще знає потреби людей, і тому здатна задовольняти їх ліпше, ніж центральний уряд. Близькість до населення також сприяє посиленню громадської активності, підвищенню транспарентності влади та її підконтрольності громадянам.

Іншим важливим аргументом на користь децентралізації є той факт, що різні суспільні блага мають неоднакове охоплення. Так, послуги, пов'язані з національною обороною, надаються всім громадянам країни, а вигода від внутрішніх водних шляхів або наявності лісових угідь дістається тільки жителям конкретних регіонів. Комунальні послуги, такі як збір і вивезення сміття, вуличне освітлення і т. ін., адресовані мешканцям конкретних насе-

лених пунктів, і потреби в них будуть різними в регіонах. Оскільки центральний уряд не може врахувати такого розмаїття переваг у кожному регіоні або місцевості, виробництво громадських благ має існувати на різних рівнях влади. Це означає, що за нижчим рівнем влади доцільно закріплювати всі податкові (дохідні), видаткові повноваження та повноваження щодо нормативно-правового регулювання, за винятком тих, щодо яких можна надати переконливі докази того, що закріплення їх за цим рівнем влади неефективне [32]. Надання суспільних благ тільки через установи, підвідомчі центральному уряду, пов'язане зі значними витратами: за однакового підходу до всіх територій на одних відбуватиметься їх перевиробництво, на інших – недовиробництво.

Слід наголосити, що бюджетна децентралізація не є самоціллю чи процесом, що здійснюється заради самого себе, – її мета полягає в максимально ефективній реалізації функцій держави через удосконалення міжбюджетних відносин, а також контролю за бюджетним процесом [33, с. 254]. Вона покликана розв'язувати два основні завдання: підвищувати алокаційну й продуктивну ефективність функціонування бюджетної системи. Забезпечується підзвітність місцевої влади громадянам і скорочується число інстанцій, в яких доводиться погоджувати рішення.

В Україні одночасно здійснювалися бюджетна децентралізація та об'єднання місцевих, часто невеликих, громад у більші, самодостатні об'єднані територіальні громади (ОТГ). Як один із головних здобутків реформи можна розглядати започатковану територіальну консолідацію муніципалітетів і паралельне розширення прав і можливостей місцевого самоврядування укрупнених громад. Ці абсолютно нові суб'єкти адміністративної й політичної системи України отримали як значні повноваження зі збору податків, так і прямі трансферти з державного бюджету.

Цей процес створив передумови для формування свого роду соціального договору між громадянами, органами влади та підприємцями. Децентралізація, наприклад, стимулювала місцеві ради до збереження й розширення своєї податкової бази, тобто до залучення бізнесу та інвестицій. ОТГ також беруть на себе додаткову відповідальність за надання публічних послуг і сприяння розвитку інфраструктури.

Наприкінці 2014 р. було внесено зміни до Бюджетного і Податкового кодексів України, які поширили на нові ОТГ норми, що раніше стосувалися міст обласного значення, котрі фактично були єдиними державними утвореннями, які мали повноцінне самоврядування. Громади отримали право на прямі міжбюджетні відносини з центральним урядом і на істотну частину місцевих податкових надходжень (у тому числі 60 % податку на доходи фізичних осіб).

Крім того, ОТГ одержують субсидії, зокрема до 2020 р. включно, – кошти на створення нової інституційної та соціальної інфраструктури. Для усунення диспропорцій у місцевому розвитку між громадами також виділяються спеціальні дотації. Фінансову спроможність ОТГ зміцнено за рахунок субвенцій на охорону здоров'я (надавалися до липня 2018 р.) і освіти [29]. Це дає їм можливість брати на себе більшу відповідальність за надання публічних

послуг, наприклад, за управління початковою та середньою освітою на своїх територіях. Така ситуація контрастує зі станом справ у громадах, які ще не об'єдналися: у них самоврядування залишається слабким.

Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті зросла із 42 % в 2014 р. до майже 50 % у 2018 р., наблизившись до рівня в багатьох державах – членах ЄС. Якщо в 2014 р. загальний обсяг надходжень до місцевих бюджетів становив 68,6 млрд грн (за тогочасним курсом 4,2 млрд дол. США), то до 2018 р. цей показник зріс більше ніж до 200 млрд грн. (приблизно 7,2 млрд дол. США). Частка місцевих податків і зборів у доходах муніципальних бюджетів збільшилася з 0,7 % у 2014 р. до 26,1 % у 2018 р. [34].

Нові ОТГ дедалі більше залежать від місцевих доходів, що супроводжується збільшенням частки витрат на надання публічних послуг, обтяжуючи таким чином бюджети громад. Водночас центральний уряд продовжує надавати пряму фінансову підтримку ОТГ й інвестувати в проекти місцевого та регіонального розвитку, на співфінансування яких можуть претендувати громади.

У грудні 2018 р. Національний інститут стратегічних досліджень підбив проміжні підсумки децентралізації. Через місцеві бюджети перерозподіляється майже 15 % ВВП України. У 2018 р. частка їхніх доходів дорівнювала 7,1 % ВВП (у 2014 р. – 5,1 %), вони зросли з 68,6 млрд грн у 2015 р. до 189,4 млрд грн. Частка місцевих бюджетів (включно з трансфертами з центру) в загальному бюджеті України збільшилася із 45,6 % у 2015 р. до 51,5 % у 2018 р. Розмір фінансування розвитку територій з держбюджету зріс із 0,5 млрд грн у 2014 р. до 19,3 млрд грн у 2018 р. Порівняно з 2014 р. державна підтримка розвитку територіальних громад та вдосконалення їх інфраструктури збільшились у 39 разів. Обсяг державних субсидій на формування адміністративних структур ОТГ становив у 2018 р. 1,9 млрд грн, а на 2019 р. був запланований на рівні 2,1 млрд грн. У 2019 р. в Україні реалізовувалося 79 програм держпідтримки розвитку територій, на які передбачалося понад 84 млрд грн (у 2018 р. – 66 млрд грн) [35].

Помітні успіхи реформи бюджетної децентралізації вказують на те, що в Україні поступово формується система фінансово самодостатніх територіальних громад, які можуть виступати повноцінними суб'єктами реалізації державної політики в різних сферах. Водночас подібні реформи проводяться тривалий час у багатьох країнах, і їхні результати не є однозначними. Оцінка того, як локалізувати та реалізувати ЦСР, може допомогти встановити пріоритети й послідовно проводити реформи децентралізації, зокрема фіскальні, що сприятиме здійсненню заходів, які не вдавалося реалізувати раніше [24].

Варто зауважити, що хоча ЦСР було фактично прийнято на розвиток Цілей розвитку тисячоліття [2], у процесі підготовки та змісті цих програмних документів можна побачити певні відмінності. Зокрема, розроблення ЦСР ґрунтувалося на широкому діалозі й консультаціях з різними групами інтересів, із залученням представників громадянського суспільства, приватного сектору й уразливих верств населення. Цілі розвитку тисячоліття здебільшого орієнтувалися на країни із середнім і нижчим рівнем розвитку та націо-

нального доходу, тоді як ЦСР властивий універсальний характер для всіх держав, у тому числі й розвинутих. Важливою ознакою є те, що певна держава не може вибирати конкретні ЦСР, ігноруючи решту (із цього випливають взаємозв'язок та взаємовплив всіх ЦСР), проте рекомендовано встановлювати основні цілі й завдання, більш актуальні для її контексту. Крім того, невід'ємна риса ЦСР полягає в необхідності удосконалення інститутів управління, верховенства права та захисту прав людини, тоді як ЦРТ жодним чином не торкалися цих сфер, потрібних для забезпечення добробуту населення та запобігання проявам напруженості в суспільстві.

Отже, хоча існує загальний набір ЦСР, конкретні виклики кожної країни стосовно цих цілей, їхніх відносних пріоритетів та потенціалу чинної системи місцевої влади, що допоможе досягти їх, значно відрізняються. Розроблення та реалізація будь-якої програми реформ повинні бути специфічними для країни, з огляду на умови, політику, рівень розвитку та інші фактори, важливі в національному вимірі. Уряди перебувають на різних етапах узгодження планів розвитку з ЦСР, але часто можна удосконалити кроки, спрямовані на контекстуалізацію та прагматичне формування власної стратегії їх досягнення.

Для того щоб визначити тип стратегічного процесу бюджетної (фіскальної) децентралізації, покликаний забезпечити оптимальні умови її здійснення, необхідно зробити кілька кроків у певній послідовності [25].

1. Документування поточної ситуації в країні, включно із системою відносин між центральними та місцевими органами влади й ОМС і конкретними умовами. Звичайно, це дуже велика сфера для дослідження, але варто принаймні вивчити сильні та слабкі сторони такої системи.
2. Встановлення актуальних проблем із досягненням ЦСР. Окремі з них будуть пов'язані з невизначеною потенційною роллю місцевих органів влади і ОМС, наприклад, у наданні певних послуг, управлінні конфліктами чи підтриманні інфраструктури в належному стані, а інші стосуються загальніших питань, таких як економічне зростання, нерівність та стійкість.
3. Складання на підставі попередніх оцінок переліку пріоритетних реформ та формулювання прагматичної стратегії для вдосконалення структури та практики місцевих органів влади і ОМС. Стратегія повинна визначати базові умови, послідовність і темп реформ, а також види стимулювання, форми підтримки та нарощування потенціалу.
4. Розвиток інститутів і практики моніторингу прогресу реформ та їх взаємозв'язку з ЦСР. Деякі стандартні орієнтири будуть корисними для всіх, але також можливе обговорення окремих із них із місцевими органами влади й ОМС. Результати можуть бути використані для інформування громадськості та коригування завдань реформи і її стратегії, коли підбиваються підсумки.

Місцеві органи влади та ОМС мають бути наділені повноваженнями для надання допомоги у фінансуванні та реалізації ЦСР. У цьому контексті бюджетна (фіскальна) децентралізація – це одне з рішень державних інститутів, що сприяє мобілізації внутрішніх ресурсів для досягнення намічених цілей.

Всі її складові впливають на цілі розвитку, хоча ступінь цього впливу відрізняється. Наприклад, за результатами досліджень, проведених за кордоном, розподіл зобов'язань за видатками найбільше позначається на ЦСР, тоді як найменший вплив справляють запозичення, що вказує на необхідність більше покладатися на внутрішні автономні ресурси [27].

Відмінності між країнами свідчать, що для здійснення ЦСР та визначення ролі місцевих органів влади й ОМС потрібний набір контекстуалізованих, а не стандартизованих, інститутів та процесів. Кожній державі доцільно розробити підхід до використання ЦСР під час відповідної трансформації міжурядових структур, функцій, ресурсів та відносин. Навіть якщо настанови ЦСР є основним напрямом, створення конструктивних стратегій реформування місцевих урядів та механізмів підтримки сприятиме їх упровадженню загалом. Багатьом країнам, особливо з низьким та середнім рівнями доходів, може знадобитися зовнішня підтримка, водночас обмін досвідом між державами жодним чином не обмежений.

По всьому світу місцеві органи влади та ОМС постійно намагаються внести інновації, що пов'язані з підвищенням якості надання послуг у контексті фіскальної децентралізації, міжурядової координації та зміцнення відносин між громадськістю й посадовими особами. Попри те, що в країнах із різними рівнями розвитку орієнтованість політики відрізнятиметься через різний характер проблем, які вирішуються, спільною є вагома роль муніципалітетів у реалізації ЦСР. Наведемо кілька прикладів заходів для досягнення ЦСР 9 "Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям", що стосуються розвинутих держав та тих, які розвиваються.

Місто Ванкувер (Канада) виграло першу Міжнародну премію Гуанчжоу за інновації в містах, зокрема за озеленення міста та соціальну доступність житла; ОМС та Інститут директорів (організація, яка підтримує і встановлює стандарти для менеджменту приватного сектору) Нової Зеландії працюють над створенням партнерства задля зміцнення управління, що стимулюватиме міське самоврядування; у Великобританії створено Муніципальне агентство з облігацій (Municipal Bonds Agency), чие завдання – знизити витрати на запозичення для розбудови нової інфраструктури [24].

Мельбурнський муніципалітет у 2015 р. ухвалив план зробити місто вільним від паління тютюну у 2016 р., після широкого громадського бюджетування участі у 2014 р., коли жителі разом із муніципалітетом вирішили, на які цілі з бюджету міста виділятимуться 5 млн дол. на наступні десять років. Цей приклад вказує на підвищення рівня довіри на місцевому рівні із застосуванням демократичної практики через фіскальну децентралізацію (партICIPаторний бюджет), а також належний обсяг повноважень для такого обговорення [36].

Децентралізація була використана як новаторська стратегія для досягнення постконфліктної стабілізації в Сьєрра-Леоне через поступовий процес виборів та політичного представництва. В Уганді здійснювалася програма "Посилення децентралізації для сталого розвитку" (SDS), спрямована на поліпшення надання послуг місцевими органами влади через вивчення нових ідей. Огляд моделей, поширених в ОМС у Новій Зеландії, визначив їх як аль-

тернативний спосіб управління організаціями, що контролюються виборними органами, за таких умов: чітко вказані мета місцевого самоврядування та його стратегічні пріоритети; конкретизовані функції; застосовується належний підхід до управління персоналом щодо добору потрібного персоналу; забезпечений прозорий та ефективний процес прийняття рішень [24].

Необхідною умовою реформ є більша довіра до власних джерел доходів та передача ширших податкових повноважень. Приклади Камбоджі, Китаю та Австралії [24] показують, що коли ОМС отримують більший обсяг власних доходів, вищим є рівень громадського контролю та прозорості. Відсутність доступу до ресурсів буде перешкодою для спроможності місцевої влади забезпечити досягнення ЦСР. Політика оптимального розподілу ресурсів може справляти той самий ефект. Місцеві органи влади, котрі основну частину свого фінансування отримують від центрального уряду і мають незначні власні надходження, повинні відповідати за використання ресурсів органам влади вищого рівня, а не громаді, як випливає із зобов'язань ОМС. Однак локалізація ЦСР саме й вимагає більшої політичної волі для локалізації доступу до необхідних ресурсів, на чому неодноразово наголошував П. Смоук [25; 26].

Згідно з поточними дискусіями про децентралізацію, у координації та забезпеченні того, щоб ОМС та місцеві органи влади повною мірою брали участь у досягненні ЦСР, ключовими є два питання: а) залежність від ресурсів та б) гармонія інтересів [24]. Місцеве самоврядування перебуває в унікальній позиції, щоб залучити мережу партнерів для забезпечення розвитку. Ці партнери здатні підтримувати національні реформи в напрямі політичної та фінансової децентралізації, надаючи знання, досвід, технології, інновації та ресурси для посилення інституційних й операційних можливостей місцевих і регіональних органів влади. Локалізація ЦСР розширює можливості й відкриває нові обрії для регіональної політики щодо залучення всіх зацікавлених сторін до перегляду та оновлення чинних стратегій: органів місцевої влади та ОМС, громадських організацій, міжнародних донорів, представників бізнесу в межах публічно-приватного партнерства (ППП) [37, с. 33].

Місцеві органи влади та ОМС повинні мати можливість будувати прямі партнерські відносини з міжнародними та національними інституціями, а також з іншими сторонами, такими як благодійні організації, громадські організації та приватний сектор, для отримання додаткових коштів. Світова спільнота сприяє змінам у здійсненні співпраці в галузі розвитку. Для того щоб узгодити своє бачення та план розподілу ресурсів із пріоритетами ЦСР, партнерам із питань розвитку пропонується працювати разом із місцевими та регіональними органами влади у сферах, де потреби найбільші, тим самим підвищуючи рівень узгодженості політики для сталого розвитку [24].

Посилення спроможності ОМС ефективно працювати з неурядовими організаціями (НУО), групами громадянського суспільства або партнерами з приватного сектору, ймовірно, допоможе забезпечити належне використання обмежених ресурсів. Однією з очевидних переваг роботи з НУО та групами громадянського суспільства є підвищення транспарентності, аби випадки опортуністичної поведінки можна було виявляти шляхом громадського контролю. Незважаючи на тиск на ОМС, спрямований на те, щоб вони до-

тримувалися прикладу приватного сектору та розробляли домовленості про аутсорсинг послуг або процесів, бар'єри у плані культури, відмінностей у пріоритетах та браку досвіду є серйозними. ППП може підвищити спроможність місцевого самоврядування в розробленні комплексних рішень, полегшити творчі та інноваційні підходи, зменшити витрати, скоротити час надання послуг, а також в окремих випадках передати певні ризики приватному партнеру [24]. Використання ринкових інструментів, таких як контракти та стимулювання, здатне допомогти ОМС у вирішенні складних питань, пов'язаних, приміром, із охороною здоров'я та наданням соціальної допомоги, коли результати діяльності не піддаються точному вимірюванню [38]. Хоча залучення приватних партнерів може мати неоднозначні наслідки: з одного боку, воно сприяє зниженню витрат і підвищенню ефективності, але, з другого, здатне призвести до того, що значна частина публічної політики перебуватиме поза сферою компетенції ОМС, оскільки приватні компанії не несуть відповідальності перед громадянами. Питання довіри в разі упровадження ППП набувають вирішального значення [39].

Узгодження місцевих планів із принципами ефективності співробітництва з розвитку означає підхід, що виходить за рамки "допомоги", та розбудову нових партнерських відносин. Офіційна співпраця в галузі розвитку має базуватися на засадах децентралізації, залученні НУО та філантропічних закладів через широкий спектр заходів сприяння.

Формальні та неофіційні форуми є доволі важливими для регулярної взаємодії між різними рівнями влади. У контексті прийняття глобальних цілей очевидно, що для успішного розвитку потрібне багаторівневе управління, а форуми можуть надати цінний досвід для координації та співпраці. Процес, що починається із "співробітництва в незначних заходах" і веде до "співпраці у великих проектах", найімовірніше, матиме успіх [24].

Є свідчення далекосяжного характеру соціальних змін у певних країнах як результатів реформ на місцевому рівні. Це сприяє тому, що жителі беруть активну участь у процесі управління й ухваленні рішень. Але з часом число активних учасників знижується. Проблема слабкої участі, по суті, становить прояв кризи управління у складних ситуаціях та за умов невизначеності. Громадяни повинні відчувати, що вони хочуть брати участь, і їхні голоси будуть почуті, а органи місцевої влади та ОМС зобов'язані забезпечити максимально прозорі й відкриті процеси управління. Покращений взаємозв'язок, можливо, також завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій, сприятиме участі ширших прошарків населення, особливо молоді. Посилення спроможності громадян та представників громади на довгостроковій основі чітко формулювати свої потреби та контролювати надання місцевих послуг досі залишається проблемою, хоч інновації, такі як бюджетування за участю населення, надають у цьому значні можливості [40]. Сучасні технології та платформи соціальних медіа можуть відігравати головну роль у прийнятті спільних рішень.

Отже, бюджетна децентралізація, у разі правильного планування та здійснення, сприятиме розв'язанню проблем розвитку та допоможе у фінансу-

ванні та впровадженні ЦСР. Хоча характер її впливу, що може бути як позитивним, так і негативним, обмежений конкретними детермінантами [27]:

- 1) дизайн децентралізації, який має враховувати її складний характер;
- 2) спроможність місцевої установи брати на себе відповідальність за фіскальну децентралізацію, а також адекватність законів та підзаконних актів;
- 3) ефективна система податкового адміністрування, яка сприяє розширенню бази оподаткування та допомагає усунути фіскальний розрив для досягнення ЦСР;
- 4) наявність адекватної системи міжбюджетних трансфертів, яка доповнює місцеві доходи та забезпечує рівність між різними юрисдикціями;
- 5) обмеження на місцеві запозичення, запроваджені на законодавчому рівні для уникнення ризиків неплатоспроможності;
- 6) послідовна й стабільна політична воля, оскільки трансформація в напрямі децентралізації потребує тривалого часу та вимагає послідовності для досягнення намічених цілей та завдань.

Для того щоб місцеві органи влади та ОМС стали ключовими гравцями в досягненні ЦСР, слід зробити кілька кроків, адаптованих до контексту та потреб конкретних країн [25].

- Часто місцевим органам влади та ОМС необхідні ширші повноваження, аби діяти не лише більш автономно, а і як гравці в команді, що має багато акторів. Ступінь збільшення повноважень обов'язково відрізнятиметься в різних країнах і, можливо, навіть усередині їх.
- Місцеві органи влади та ОМС потребують достатніх ресурсів для виконання своїх функцій. Джерела їхніх доходів повинні формуватися інтегровано, що забезпечить кращу роботу загальної системи. Фінансування розвитку є пріоритетним завданням для багатьох ЦСР, але його рівень залежить від загальної фінансової спроможності.
- Важливим є стимулювання місцевих органів влади та ОМС працювати прозоро та відповідально. Це означає створення балансу між рівнями підзвітності, яка може розвиватися з часом, оскільки збільшується потенціал та покращуються результати діяльності. Слід забезпечити належний рівень поінформованості та постійний моніторинг.

Істотна роль бюджетної (фіскальної) децентралізації в реалізації ЦСР пов'язана з їх складним характером, що передбачає високий рівень прозорості, підзвітності та участі у сприянні соціальній інтеграції, економічному зростанню та збереженню навколишнього середовища. Децентралізація є одним із потужних засобів, за допомогою яких уряди здатні досягти ЦСР. Тому реалізація Порядку денного на 2030 р. та заходи з фіскальної децентралізації зміцнюють і взаємодоповнюють одне одного [27].

Водночас, з огляду на широту та складність ЦСР і помітні відмінності в умовах діяльності й потребах ОМС та місцевих органів влади в різних країнах, не сформовано найкращого та універсального підходу до того, як вони можуть підтримувати досягнення ЦСР. До того ж немає єдиної відповіді на запитання про те, які реформи відносин між рівнями влади, зокрема й фіс-

кальної (бюджетної) децентралізації, мають найбільший потенціал для підвищення ефективності діяльності місцевих урядів.

Фактично чи не всі країни стикаються з невідкладними завданнями досягнення прогресу в цьому напрямі. Необхідно створювати спеціальні системи діагностики й моніторингу, які допоможуть розробникам політики та тим, хто здійснює реформи на практиці, краще зрозуміти наявні умови та потреби. Розроблення динамічних заходів, котрі передбачають використання якіснішої інформації та залучення відповідних зацікавлених сторін, може підтримати стратегічні здобутки в досягненні ЦСР із більшим внеском від ОМС та місцевих органів влади, котрі мають ширші повноваження і є краще мотивованими.

На підставі викладеного доходимо таких висновків.

Локалізація ЦСР, зокрема на рівні регіонів та ОТГ сприятиме покращанню добробуту широких мас населення та усвідомленню ними своєї відповідальності перед громадами. Головною умовою цього процесу є формування взаємної довіри між громадянами й органами влади. Врахування ЦСР місцевими органами влади та ОМС під час стратегічного планування допоможе в забезпеченні комплексного характеру планів розвитку та в їх реалізації.

Аналіз зарубіжних джерел показує, що, попри відмінності між країнами з різним рівнем розвитку, фіскальна (бюджетна) децентралізація відіграє вагомую роль у реалізації ЦСР. Водночас потрібно формувати чіткі програми реформ, що як ґрунтуватимуться на певних загальних детермінантах, так і враховуватимуть специфіку конкретної держави. Невід'ємною ознакою всіх заходів із децентралізації є документування й моніторинг. Практично всі автори, котрі працюють з означеною проблематикою, наголошують на тому, що фіскальна (бюджетна) децентралізація може спричинити як позитивні, так і негативні наслідки, для запобігання яким саме і потрібне подолання інформаційної асиметрії.

Можливість розгортання партнерства з широким колом стейкхолдерів – одна з ключових переваг фіскальної (бюджетної) децентралізації. Одним із засобів поліпшення регіональної інфраструктури, надання доступу населення до якісних публічних послуг, розвитку культури та соціальної сфери, забезпечення економічного зростання загалом є ППП. Проте в разі його використання питання високого рівня взаємної довіри між владою і громадянами є пріоритетними.

В Україні досягненню ЦСР приділяється належна увага, у тому числі й на державному рівні, вони відображені в нормативно-правових актах, зокрема виданих Урядом і Главою держави. Водночас немає єдиного документа, прийнятого Верховною Радою на рівні закону, де було б концептуально й комплексно визначено чіткий порядок реалізації ЦСР. Варто зауважити, що спроби укладання такого закону здійснювалися, але наразі на порядку денному парламенту його немає. Крім того, у чинних нормативно-правових актах, зокрема і в згадуваному указі Президента України, не йдеться про регіональний (місцевий) вимір сталого розвитку, а вказано лише загальнодержавні завдання в контексті ЦСР. На нашу думку, конкретизація ЦСР на мезорівні, у тому числі не лише регіонів, а й новосформованих громад, сприяла би прискоренню прогресу держави в їх реалізації.

Список використаних джерел

1. What is sustainable development / Sustainable Development Commission. URL: <http://www.sd-commission.org.uk/pages/what-is-sustainable-development.html>.
2. Millennium Development Goals / UNDP. URL: https://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/mdg_goals.html.
3. Transforming Our World: the 2030 Agenda For Sustainable Development (A/Res/70/1) / United Nations. 2015. September 25. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.
4. Цілі Сталого Розвитку: Україна : національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf.
5. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB#w11>.
6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019>.
7. Сталий розвиток неможливий у світі, де панують геополітичні стратегії, що аплодують вторгненню до інших держав і порушенню прав людини – Володимир Зеленський. Президент України : офіційне інтернет-представництво. 2019. 25 верес. URL: <https://www.president.gov.ua/news/stalij-rozvitok-nemozhlivij-u-sviti-de-panuyut-geopolitichni-57469>.
8. Вимірювання досягнення Цілей сталого розвитку регіонами України: вибір індикаторів та визначення базових рівнів / кер. авт. кол. А. Максютя. Київ, 2019. 276 с. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/tracking-progress-on-SDGs-for-the-regions-of-Ukraine.html>.
9. Цілі сталого розвитку для України: регіональний вимір: аналіт. доп. / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України”. Львів, 2018. 90 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180702.pdf>.
10. Цілі сталого розвитку: Україна. 2019 : моніторинговий звіт / Державна служба статистики України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf.
11. Єфименко Т. І. Звітування зі сталого розвитку: виклики та шляхи подолання. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 9–19. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.009>.
12. Ловінська А. Г., Бондар Т. А. Нефінансова звітність як основа інформаційного забезпечення моніторингу досягнення Цілей сталого розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 20–30. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.020>.
13. Олійник Я. В., Кучерява М. В. Удосконалення нормативно-правового забезпечення нефінансової звітності в Україні як результат співпраці з міжнародними інституціями. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 31–43. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.031>.
14. Олейнікова А. Г. Подолання асиметрії податкової інформації. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 58–75. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.058>.
15. Корнєєва Ю. В. Моніторинг досягнення Цілей сталого розвитку: інвестиційний аспект. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 76–96. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.076>.

16. Єфименко Т. І. Фіскальні реформи та сталий розвиток в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 3. С. 7–14.
17. Кузькін Є. Ю. Ключові проблеми формування фіскальної спроможності місцевих бюджетів. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 1. С. 53–67.
18. Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. А. Реформування фіскальної системи України у контексті євроінтеграційних процесів. *Фінанси України*. 2015. № 5. С. 16–38.
19. Павлюк К. В., Степанова О. В. Децентралізація в системі фінансування охорони здоров'я. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 67–85.
20. Веклич О. О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 60–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_7.
21. Петруха С. В., Стахов Б. В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 49–71. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.8.49>
22. Стегней М. І. Децентралізація як передумова сталого розвитку сільських територій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. URL: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/225-stegnej-m-i-detsentralizatsiya-yak-peredumova-stalogo-rozvitku-silskikh-teritorij>.
23. Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монографія / за ред. І. З. Сторонянської. Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”. 2019. 501 с.
24. Guha J., Chakrabarti B. Achieving the Sustainable Development Goals (SDGs) through decentralisation and the role of local governments: a systematic review. *Commonwealth Journal of Local Governance*. 2019. Iss. 22. URL: <https://doi.org/10.5130/cjlg.v0i22.6855>.
25. Smoke P. Fiscal decentralisation frameworks for Agenda 2030: Understanding key issues and crafting strategic reforms. *Commonwealth Journal of Local Governance*. 2017. Iss. 20. P. 3–23. URL: <https://doi.org/10.5130/cjlg.v0i20.6024>.
26. Smoke P. Improving subnational government development finance in emerging and developing economies: Toward a strategic approach. *ADB Working Papers, Asian Development Bank Institute*. 2019. URL: <https://ideas.repec.org/p/ris/adbiwp/0921.html>.
27. Amin Kh. Z. Fiscal Decentralization as an Approach to Finance and Achieve SDGs in Africa. 2018. July. URL: https://www.uneca.org/sites/default/files/uploaded-documents/HLPD/2018/fiscal_decentralization_and_sdgs_khaled_amin.pdf_paper.pdf.
28. Venice City Solutions 2030 – Final Report. 2018. November 16–17. URL: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/FINAL%20REPORT%20Venice%20city%20solutions%202018.pdf>.
29. Загальна інформація. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>.
30. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_036.
31. Осадчая Н. В., Галясовская О. В. Децентрализация в Украине: тенденции и проблемные аспекты. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2 (44). С. 56–64. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/87390512.pdf>.
32. Децентрализация в Украине в условиях устойчивого развития / Я. Яблонский, Н. В. Осадчая, А. С. Квилинский, С. В. Мельниченко. *Współpraca Europejska*. 2016. Nr 8 (15). С. 120–135. URL: <http://www.we.clmconsulting.pl/index.php/we/article/download/214/564>.

33. *Возняк Г. В.* Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 253–257.

34. Фінансова децентралізація: результати 2018 року та перспективи 2019 року / Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/382/Fourpager.pdf>.

35. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2019. 192 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/%D0%94%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA_%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0_0.pdf.

36. *Christensen H. E., Grant B.* Participatory budgeting in Australian local government: An initial assessment and critical issues. *Australian Journal of Public Administration*. 2016. Vol. 75 (4). P. 457–475. URL: <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12219>.

37. Roadmap for Localizing the SDGs: Implementation and Monitoring at Subnational Level / UNDP. 2016. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/818_11195_commitment_ROADMAP%20LOCALIZING%20SDGS.pdf.

38. *Atkinson T.* Atkinson review: Final report. Measurement of government output and productivity for the national accounts. UK: Palgrave MacMillan, 2005. URL: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/method-quality/specific/public-sector-methodology/articles/atkinson-review-final-report.pdf>.

39. *Soublière J, Cloutier C.* Explaining levels of local government involvement in service delivery: The dynamics of cross-sector partnerships in Malawi. *Public Administration and Development*. 2015. Vol. 35. P. 192–205. URL: <https://doi.org/10.1002/pad.1715>.

40. *Cabannes Y.* The contribution of participatory budgeting to the achievement of the Sustainable Development Goals: Lessons for policy in Commonwealth countries. *Commonwealth Journal of Local Governance*. 2019. Iss. 21. URL: <https://doi.org/10.5130/cjlg.v0i21.6707>.

References

1. Sustainable Development Commission. (n. d.). *What is sustainable development*. Retrieved from <http://www.sd-commission.org.uk/pages/what-is-sustainable-development.html>.

2. UNDP. (n. d.). *Millennium Development Goals*. Retrieved from https://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgoverview/mdg_goals.html.

3. United Nations. (2015, September 25). *Transforming Our World: the 2030 Agenda For Sustainable Development* (A/Res/70/1). Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

4. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2017). *Sustainable Development Goals: Ukraine: National Report 2017*. Retrieved from http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf [in Ukrainian].

5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017), On approval of the Public Financial Management System Reform Strategy for 2017–2020 (Decree No. 142-r, February 8). : Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB#w11> [in Ukrainian].

6. President of Ukraine. (2019). About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030 (Decree No. 722/2019, September 30). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019> [in Ukrainian].
7. Sustainable development is impossible in a world dominated by geopolitical strategies that applaud invasion of other nations and human rights abuses - Volodymyr Zelensky. (2019, September 25). *President of Ukraine: official Internet representation*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/stalij-rozvitok-nemozhlivij-u-sviti-de-panuyut-geopolitichni-57469> [in Ukrainian].
8. Maksyiuta, A. (Ed.). (2019). *Measuring the achievement of sustainable development goals by the regions of Ukraine: the choice of indicators and the definition of baseline levels*. Kyiv. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/tracking-progress-on-SDGs-for-the-regions-of-Ukraine.html> [in Ukrainian].
9. SI "Institute of Regional Studies named after MI Dolishny NAS of Ukraine". (2018). *Sustainable development goals for Ukraine: regional dimension*. Lviv Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/p20180702.pdf> [in Ukrainian].
10. State Statistics Service of Ukraine, & Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2019). *Sustainable Development Goals: Ukraine. 2019* (Monitoring report). Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf [in Ukrainian].
11. Iefymenko, T. I. (2019) Sustainable development reporting: challenges and ways to overcome them. *Finance of Ukraine*, 11, 9–19. DOI: 10.33763/finukr2019.11.009 [in Ukrainian].
12. Lovinska, L. H., & Bondar, T. A. (2019). Non-financial reporting as the database for monitoring the Sustainable Development Goals attainment. *Finance of Ukraine*, 11, 20–30. DOI: 10.33763/finukr2019.11.020 [in Ukrainian].
13. Oliynyk, Ya., V., & Kucheriava, M. V. (2019). Improvement of legislation for non-financial reporting in Ukraine as the result of cooperation with international institutions. *Finance of Ukraine*, 11, 31–43. DOI: 10.33763/finukr2019.11.031 [in Ukrainian].
14. Oleinikova, L. H. (2019). Overcoming tax information asymmetry. *Finance of Ukraine*, 11, 58–75. DOI: 10.33763/finukr2019.11.058 [in Ukrainian].
15. Kornieieva, Iu. V. (2019). Monitoring Sustainable Development Goals: an investment aspect. *Finance of Ukraine*, 11, 76–96. DOI: 10.33763/finukr2019.11.076 [in Ukrainian].
16. Iefymenko, T. I. (2016). Fiscal reforms and sustainable development in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 3, 7–14.
17. Kuzkin, Ye. Yu. (2016). Decentralization impact on regional development. *RFI Scientific Papers*, 1, 53–67 [in Ukrainian].
18. Gasanov, S. S., Kudrjashov, V. P., & Balakin, R. L. (2015). Reforming the Ukrainian fiscal system in the context of European integration processes. *Finance of Ukraine*, 5, 16–38 [in Ukrainian].
19. Pavliuk, K. V., & Stepanova, O. V. (2015). Decentralization in healthcare financing system. *Finance of Ukraine*, 4, 67–85 [in Ukrainian].
20. Veklych, O. O. (2016). First results of fiscal decentralization of environmental taxation. *Economy of Ukraine*, 3, 60–74. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_3_7 [in Ukrainian].
21. Petrukha, S. & Stakhov, B. (2020), Current challenges to sustainable development of the agrarian sector of Ukraine economy: theoretical-conceptual aspects. *Agrosvit*, 8, 49–71. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.8.49 [in Ukrainian].

22. Stehnei, M. I. (2014). Decentralization as a prerequisite for sustainable development of rural areas. *Global and national economic problems*, 2. Retrieved from <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/225-stegnej-m-i-detsentralizatsiya-yak-peredumova-stalogo-rozvitku-silskikh-teritorij> [in Ukrainian].
23. Storonianska, I. Z. (Ed.). (2019). *Sustainable endogenous growth of regions of Ukraine in the conditions of decentralization*. Lviv: SI "Institute of Regional Studies named after MI Dolishny NAS of Ukraine" [in Ukrainian].
24. Guha, J., & Chakrabarti, B. (2019). Achieving the Sustainable Development Goals (SDGs) through decentralisation and the role of local governments: a systematic review. *Commonwealth Journal of Local Governance*, 22. DOI: 10.5130/cjlg.v0i22.6855.
25. Smoke, P. (2017). Fiscal decentralisation frameworks for Agenda 2030: Understanding key issues and crafting strategic reforms. *Commonwealth Journal of Local Governance*, 20, 3–23. DOI: 10.5130/cjlg.v0i20.6024.
26. Smoke, P. (2019). *Improving subnational government development finance in emerging and developing economies: Toward a strategic approach*. ADBI Working Papers, Asian Development Bank Institute. Retrieved from <https://ideas.repec.org/p/ris/adbiwp/0921.html>.
27. Amin, Kh. Z. (2018). *Fiscal Decentralization as an Approach to Finance and Achieve SDGs in Africa*. Retrieved from https://www.uneca.org/sites/default/files/uploaded-documents/HLPD/2018/fiscal_decentralization_and_sdgs_khaled_amin.pdf_paper.pdf.
28. *Venice City Solutions 2030 – Final Report*. (2018, November 16–17). Retrieved from <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/FINAL%20REPORT%20Venice%20city%20solutions%202018.pdf>.
29. General information. (n. d.). *Decentralization*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/about> [in Ukrainian].
30. Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/go/994_036 [in Ukrainian].
31. Osadcha, N., & Halyasovska, O. (2016). Decentralization in Ukraine: trends and aspects (2016). Decentralization in Ukraine: Trends and Problematic Aspects. *Economic Bulletin of Donbass*, 2, 56–64. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/87390512.pdf> [in Russian].
32. Jabłoński, J., Osadczka, N., Kvilinskyi, O., & Melnychenko, S. (2016). Decentralization in Ukraine in the conditions of sustainable development. *Współpraca Europejska*, 8 (15), 120–135. Retrieved from <http://www.we.clmconsulting.pl/index.php/we/article/download/214/564> [in Russian].
33. Vozniak, H. V. (2015). Advantages and risks of budget decentralization: theoretical and methodological aspects. *Problems of the economy*, 2, 253–257 [in Ukrainian].
34. Central Office of Reforms under the Ministry of Regional Development. (2019). *Financial decentralization: results of 2018 fate and prospects 2019 fate*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/382/Fourpager.pdf> [in Ukrainian].
35. Zhalilo, Ia. A. (Ed.). (2019). Decentralization of ownership: the order of days on the mid-line perspective. Kyiv: NISS. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/%D0%94%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA_%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0_0.pdf [in Ukrainian].
36. Christensen, H. E., & Grant, B. (2016) Participatory budgeting in Australian local government: An initial assessment and critical issues. *Australian Journal of Public Administration*, 75 (4), 457–475. DOI: 10.1111/1467-8500.12219.

37. UNDP. (2016). Roadmap for Localizing the SDGs: Implementation and Monitoring at Subnational Level. Retrieved from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/818_11195_commitment_ROADMAP%20LOCALIZING%20SDGS.pdf.

38. Atkinson, T. (2005). *Atkinson review: Final report. Measurement of government output and productivity for the national accounts*. UK: Palgrave MacMillan. Retrieved from www.ons.gov.uk/ons/guide-method/method-quality/specific/public-sector-methodology/articles/atkinson-review-final-report.pdf.

39. Soublière, J. & Cloutier, C. (2015). Explaining levels of local government involvement in service delivery: The dynamics of cross-sector partnerships in Malawi. *Public Administration and Development*, 35, 192–205. DOI: 10.1002/pad.1715.

40. Cabannes, Y. (2019) The contribution of participatory budgeting to the achievement of the Sustainable Development Goals: Lessons for policy in Commonwealth countries. *Commonwealth Journal of Local Governance*, 21. DOI: 10.5130/cjlg.v0i21.6707.